	ФОРМУЛЯР	Индекс: Фо 04.01.01-02
	УЧЕБНА ПРОГРАМА	Издание: П
		Дата: 10.01.2012 г.
		Страница 1 от 11


МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ - ПЛЕВЕН
ФАКУЛТЕТ „ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ”

ОДОБРЯВАМ:
 Декан на ФОЗ
 (проф. д-р С. Янкуловска, дмн)

ВЛИЗА В СИЛА
 ОТ УЧЕБНАТА 2020/2021 Г.

УЧЕБНА ПРОГРАМА
ПО
МЕДИЦИНСКА ЕТИКА И ДЕОНТОЛОГИЯ
 ЗА ОБРАЗОВАТЕЛНО-КВАЛИФИКАЦИОННА СТЕПЕН
“БАКАЛАВЪР”
 СПЕЦИАЛНОСТ “УПРАВЛЕНИЕ НА ЗДРАВНИТЕ ГРИЖИ”
ЗАДОЧНО ОБУЧЕНИЕ

ПЛЕВЕН
2020

	ФОРМУЛЯР	Индекс: Фо 04.01.01-02
	УЧЕБНА ПРОГРАМА	Издание: П
		Дата: 10.01.2012 г.
		Страница 2 от 11

По единни държавни изисквания - задължителна

По учебен план на МУ - Плевен - задължителна

Учебен семестър: първи курс, първи семестър

Хорариум: 45 часа: 30 ч. лекции и 15 ч. семинари

Брой кредити: 8,0

Преподаватели: Проф. д-р Силвия Александрова-Янкуловска, дмн


Гл. ас. Атанас Анов, дф

АНОТАЦИЯ

Обучението по дисциплината „Медицинска етика и деонтология” в специалността „Управление на здравните грижи” има за *цел* да запознае бъдещите управленски кадри с основните понятия и проблеми на медицинската етика и да подпомогне развитието на етична чувствителност и морално разсъждаване в процеса на тяхната бъдеща дейност. Разделът по медицинска деонтология запознава с деонтологичните (законови) норми при упражняване на професията и въвежда основни правни категории, застъпени в медицинската практика. При обсъждането на темите са ползвани всички нормативни материали по въпросите на здравеопазването и медицинската практика, действащи в момента в Република България (закони, постановления, правилници, наредби и инструкции), както и документи на Световната Медицинска Асоциация, СЗО, Съвета на Европа и ООН.

Учебното съдържание е обособено в следните раздели:

1. Обща теория на етиката – същност, методи, теории, принципи, модели на взаимоотношения, права на пациента и информирано съгласие.
2. Специални въпроси на медицинската етика – етични проблеми, свързани с репродуктивното поведение и новите репродуктивни технологии, с генетичните изследвания, донорство и трансплантация, етични проблеми в края на живота, етични проблеми на медицинските изследвания с участието на хора, етични аспекти на разпределението на здравните ресурси.
3. Медицинска деонтология - правоспособност на медицинския практик; правни задължения при заемане на длъжност; правомерност на медицинските действия; задължения за лекуване и отзоваване; задължения към медицинската тайна; отговорност за неправомерни

	ФОРМУЛЯР	Индекс: Фо 04.01.01-02
	УЧЕБНА ПРОГРАМА	Издание: П
		Дата: 10.01.2012 г.
		Страница 3 от 11

действия; незаконно практикуване на медицинска дейност; документални престъпления; непредпазливи професионални медицински правонарушения и т.н.

Регулирането на медицинската практика се осъществява както на основата на професионално-етичните принципи, така и от нормативно определени правила. От юридическа гледна точка медицината спада към професиите, упражнението на които е “правно регламентирано”. Това са дейности, при чието изпълнение и най-малкото незнание или немарливост може да създаде опасност за отделната личност или обществото като цяло. По тази причина спрямо тях съществува особено отношение на стриктна регулация и нормативно уреждане – за добиване на правоспособност, за начина на практикуване, за специални задължения и отговорности. Целта е, от една страна, защита интересите и правата на пациента и болния, от друга – на самия медицински практик.

Законодателството е динамична област на обществените отношения, в момента се извършва осъвременяване на законовите нормативи във всички области на живота, с неизбежно рефлектиране върху медицината и нейните механизми на регулация и саморегулация, чието познаване е абсолютно задължително за медика, особено за практикуващи преподавателска и ръководна дейност.


Определен кръг проблеми остават извън сферата на стриктната регулация и изискват способност за морално разсъждаване и разрешаване на етични дилеми.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ

Основен очакван резултат от обучението по медицинска етика е развитието на етична чувствителност, която да подпомогне процеса на морално разсъждаване в бъдещата практическа дейност. Очаква се студентите да се научат да работят самостоятелно с етични документи. Цели се изграждането на стабилна познавателна основа и практически умения за самостоятелен анализ и разрешаване на етични проблеми.

След преминаване на курса по медицинска етика и деонтология студентите по „Управление на здравните грижи” трябва:

- Да познават същността на медицинската етика;
- Да усвоят основните принципи на медицинската етика;

	ФОРМУЛЯР	Индекс: Фо 04.01.01-02
		Издание: П
	УЧЕБНА ПРОГРАМА	Дата: 10.01.2012 г.
		Страница 4 от 11


- Да познават задълбочено правата на пациента съгласно основните документи на Световната Медицинска Асоциация (СМА), Кодекса на професионалната етика в България и Закона за здравето;
- Да познават етичните проблеми, свързани с репродуктивното поведение и новите репродуктивни технологии; с генетичните изследвания; при работа с болни от СПИН;
- Да познават основните етични проблеми на медицинските изследвания с участието на човешки същества;
- Да познават етичните проблеми на донорството и трансплантацията, на грижите за терминално болните.
- Да се запознаят със същността и обхвата на етиката на общественото здраве.
- Да разграничават основните видове отговорност – дисциплинарна, гражданска, административно-наказателна, наказателна.
- Да правят разлика между нарушение и престъпление;
- Да са наясно с изискванията към принудителното лечение;
- Да разграничават уважителните от неуважителните причини за неотзоваване при спешни случаи;
- Да знаят кога медицинските действия са правомерни и какво включва незаконната медицинска практика;
- Да различават видовете документални престъпления;
- Да познават правонарушенията при работа с наркотични, отровни и силнодействащи вещества.
- Да могат да дефинират понятието „медицинска грешка“ и да коментират примери за такава.

ФОРМИ НА ОБУЧЕНИЕ:

- Лекции
- Семинарни занятия


МЕТОДИ НА ОБУЧЕНИЕ:

- лекционно изложение
- семинарни занятия
- дискусии на етични казуси
- критичен анализ
- сравнителен анализ

	ФОРМУЛЯР	Индекс: Фо 04.01.01-02
		Издание: П
	УЧЕБНА ПРОГРАМА	Дата: 10.01.2012 г.
		Страница 5 от 11

ТЕМАТИЧНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА УЧЕБНИЯ МАТЕРИАЛ

№	ТЕМАТИЧНИ ЕДИНИЦИ	Лекции
1.	Основни понятия в медицинската етика. Методи и теории.	2
2.	Историческо развитие на етичното познание и практика.	2
3.	Етични кодекси. Хипократова клетва. Женевска Декларация.	2
4.	Основни принципи на медицинската етика.	2
5.	Конфиденциалност в медицинската практика.	2
6.	Информирано съгласие.	2
7.	Модели на взаимоотношения „здравен професионалист-пациент”.	2
8.	Права на пациента.	2
9.	Репродуктивна етика.	2
10.	Етични аспекти на терминалните грижи.	2
11.	Етични аспекти на евтаназията и асистираното самоубийство.	2
12.	Трансплантационна етика.	2
13.	Етични проблеми на изследователската работа.	2
14.	Етични проблеми на разпределението на ресурсите.	2
15.	Основни положения в медицинската деонтология.	2
	ОБЩО ЛЕКЦИИ	30
№	СЕМИНАРНИ ЗАНЯТИЯ	
1.	Анализ на етични документи.	2
2.	Конфиденциалност. Модели на взаимоотношения.	2
3.	Информирано съгласие. Права на пациента.	2
4.	Репродуктивна етика.	2
5.	Етични аспекти на терминалните грижи. Евтаназия.	2
6.	Етични аспекти на експериментите с участието на човешки същества.	2
7.	Трансплантационна етика. Разпределението на здравни	1


	ФОРМУЛЯР	Индекс: Фо 04.01.01-02
	УЧЕБНА ПРОГРАМА	Издание: П
		Страница 6 от 11

	ресурси.	
8.	Етика на общественото здраве	2
	ОБЩО СЕМИНАРИ	15

ТЕЗИСИ НА ЛЕКЦИИТЕ И УПРАЖНЕНИЯТА


ТЕЗИСИ НА ЛЕКЦИИТЕ

- 1. Основни понятия в медицинската етика /2 ч./**. Методи и теории на етиката. Определение и предмет на етиката. Медицинска етика, етика на здравните грижи, биоетика. Аргументи в етиката. Теории на етиката – подходи за класификация. Принципализъм. Интерпретативна етика. Персонализъм. Казуистика. Утилитаризъм. Етика на справедливостта. Етиката на грижите.
- 2. Историческо развитие на етичното познание и практика. /2 ч./**. Медицинската етика през Античността. Медицинската етика през Средновековието. Медицинската етика през Ренесанса. Медицинската етика в края на XVIII и началото на XIX век. Медицинската етика през XX век. Развитие на медицинската етика в България.
- 3. Етични кодекси. /2 ч./**. Обща характеристика на етичните кодекси. . Етични норми в Хипократовата клетва. Женевска Декларация. Международен кодекс по медицинска етика. Етичен кодекс на медицинските сестри, акушерките и асоциираните медицински специалисти по здравни грижи в Р България.
- 4. Приложение на принципализма в медицинската практика. /2 ч./**. Основни принципи на медицинската етика. Уважение към автономността. Ненанасяне на вреда. Принцип на благодеяние. Принцип на справедливост. Историческо развитие на принципите. Критика на принципализма.
- 5. Конфиденциалност в медицинската практика. /2 ч./**. Определение и основни страни на професионалната тайна. Конфиденциалност при някои заболявания – СПИН, епилепсия и др. Нива на информация и степени на нарушаване на конфиденциалността.
- 6. Информирано съгласие. /2 ч./**. Същност на информираното съгласие. Аргументи „за” и „против” информираното съгласие. Подходи към

	ФОРМУЛЯР	Индекс: Фо 04.01.01-02
	УЧЕБНА ПРОГРАМА	Издаване: П
		Дата: 10.01.2012 г.
		Страница 7 от 11

информираното съгласие. Правно регулиране на информираното съгласие. Валидност на информираното съгласие: компетентност на пациента, предоставяне на необходимата информация (стандарты за предоставяне на информация), доброволност на съгласието. Видове съгласие.

7. **7. Модели на взаимоотношения „здравен професионалист-пациент”. /2 ч./.** Понятието „добро за пациента”. Фактори на взаимоотношенията „здравен професионалист-пациент”. Основни принципи в общуването с пациента. Патерналистичен модел. Автономен модел. Модел на партньорство. Други модели на взаимоотношения.
8. **8. Права на пациента. /2 ч./.** Същност и видове права. Декларацията на Световната медицинска асоциация за правата на пациента (Лисабонска Декларация). Законът за здравето и правата на пациента.
9. **9. Етични аспекти на репродуктивното поведение и новите репродуктивни технологии. /2 ч./.** Етични проблеми, свързани с възпрепятстване или ограничаване на бременността – контрацепция, стерилизация, прекъсване на бременността (аборт). Дискусията „за” и „против” аборта. Етични проблеми, свързани с новите репродуктивни технологии – изкуствено осеменяване, ин-витро фертилизация, сурогатна майка. Становище на СМА за асистираните репродуктивни технологии.
10. **10. Етични аспекти на медицинското обслужване на терминално болните. /2 ч./.** Определение на понятието „терминално болни” и техните права. Компоненти на етичните грижи за терминално болните. Установяване на етична комуникация. Съобщаване на истината на терминално болния. Аргументи „за” и „против” съобщаването на истината. Предварително изразена воля на пациента. Палиативни/ хосписни грижи. Основни характеристики и функции на хосписите.
11. **11. Етични аспекти на евтаназията и асистираното самоубийство. /2 ч./.** Определение на основните понятия. Видове евтаназия. Евтаназия и асистирано самоубийство. Исторически поглед към евтаназията. Съвременен състояние на проблема за евтаназията. Етични аспекти на евтаназията и асистираното самоубийство. Аргументи «за» и «против» активната евтаназия.

	ФОРМУЛЯР	Индекс: Фо 04.01.01-02
	УЧЕБНА ПРОГРАМА	Издание: П
		Дата: 10.01.2012 г.
		Страница 8 от 11

12. Етични проблеми на донорството и трансплантацията на тъкани и органи. /2 ч./. Определение на основните понятия. Видове трансплантация. Развитие на проблема за трансплантацията. Актуални и нерешени проблеми при трансплантацията. Етични проблеми при живо донорство. Етични проблеми при мъртво донорство. Становище на СМА относно донорството и трансплантацията на човешки органи.

13. Етични проблеми на изследователската работа. /2 ч./. Исторически поглед върху експерименталната дейност. Експерименти с животни. Експерименти с човешки същества. Медицински изследвания, съчетани с професионални грижи (клинични изследвания). Основни етични принципи при биомедицинските изследвания. Нюрнбергски кодекс. Декларацията от Хелзинки за етичните принципи при медицинските изследвания, включващи човешки същества.


14. Етични проблеми на разпределението на здравните ресурси. /2 ч./. Нива на разпределение на ресурсите. Етични школи и теории за разпределение на ресурсите. Нерешени проблеми на разпределението на ресурсите.

15. Основни положения в медицинската деонтология. /2 ч./. Отговорност в медицинската практика. Вина, Престъпление. Задължение за оказване на медицинска помощ. Незаконно практикуване на медицинска дейност. Документални престъпления. Непредпазливи професионални медицински правонарушения.


ТЕЗИСИ НА ПРАКТИЧЕСКИТЕ УПРАЖНЕНИЯ

1. Анализ на етични документи – Хипократова клетва, Международен кодекс на сестрите, Етичен кодекс на медицинските сестри, акушерките и асоциираните медицински специалисти по здравни грижи в Р България /2 ч./. Работа с документи.

2. Конфиденциалност в медицинската практика. Етични аспекти на взаимоотношенията “здравен професионалист-пациент”. Модели на взаимоотношения. /2 ч./ Конфиденциалност: същност на понятието; основни аспекти и страни на професионалната тайна; конфиденциалност и СПИН; степени на нарушение на професионалната тайна. Дискусия на казуси. Модели на общуване. Патерналистичен модел - същност, ограничения за прилагането му днес, видове патернализъм. Автономен модел - характерни особености, външни и вътрешни ограничения на модела. Модел на партньорство. Дискусия на казуси.

	ФОРМУЛЯР	Индекс: Фо 04.01.01-02
	УЧЕБНА ПРОГРАМА	Издание: П
		Дата: 10.01.2012 г.
		Страница 9 от 11

3. **Информирано съгласие в медицината. Права на пациента в документи на национални и международни /2 ч./** Информираното съгласие в медицината - същност и необходимост от информирано съгласие в медицината; критерии за валидност; съгласие при некомпетентни пациенти и деца; правни аспекти на информираното съгласие. Права и задължения на пациента. Работа с документи.
4. **Репродуктивна етика. /2 ч./** Морално-етични проблеми свързани с възпрепятстване или ограничаване на забременяването. Контрацепция. Стерилизация. Прекъсване на бременността (аборт). Морално-етични проблеми свързани със стерилитета и безплодието. Изкуствено осеменяване. Оплождане in-vitro. Сурогатна майка. Дискусия на казуси.
5. **Етични аспекти на терминалните грижи. Евтаназия /2 ч./** Морално-етични проблеми на грижите за терминално болните: Внимателна преценка на физическото състояние и поставяне на диагноза. Установяване на етична комуникация. Съобщаване на истината. Определяне на целите на грижите за пациента - "смърт с достойнство", връщане към живот, извънредни и обичайни средства, изкуствено хранене и вливания, кардиопулмонарна реанимация, предварително волеизявление (living will). Облекчаване на страданията на пациента. Облекчаване на болката. Продължителни внимателни грижи, осъществявани от мултидисциплинарен екип в конкретен културален контекст. Палиативни и хосписни грижи. Дискусия на видео-филм. Евтаназия – Определение. Видове. Становища за евтаназията и правно решение на проблема. Дискусия на казуси.
6. **Морални аспекти на експериментите с участието на човешки същества. /2 ч./** Експерименти с участието на човешки същества. Дефиниране на понятието "експеримент". Цели на медико-биологичните изследвания с участието на хора. Клинични опити - видове, научни и морални проблеми. Групи хора, към които трябва да се подхожда с особено внимание при експериментиране. Основни положения в Декларацията от Хелзинки. Работа с документи.
7. **Трансплантационна етика. Етични проблеми при разпределяне на ресурсите в здравеопазването. /1 ч./** Донорство и трансплантация на тъкани и органи. Основни понятия - трансплантация, донор, реципиент. Видове трансплантация. Основни проблеми на трансплантацията. Законодателна уредба и Становище на СМА. Дискусия на казуси. Приложение на различните подходи за разпределение на ресурсите в здравеопазването за решаване на етични дилеми. Дискусия на казуси.

	ФОРМУЛЯР	Индекс: Фо 04.01.01-02
	УЧЕБНА ПРОГРАМА	Издание: П
		Дата: 10.01.2012 г.
		Страница 10 от 11

8. **Етика на общественото здраве. /2 ч./** Същност на етиката на общественото здраве. Основни теории и принципи на етиката на общественото здраве. Основни проблеми на етиката на общественото здраве (обхват). Дискусия на казуси.


МЕТОДИ ЗА КОНТРОЛ:

Изпитът по „Медицинска етика и деонтология” е писмен. Всеки студент получава вариант на тест от 30 въпроса с множествени отговори. Минимално изискуемо ниво на изпълнение на теста – 60% , т.е. 18 верни отговора. за всеки следващ верен отговор студентът получава по 0,25.

Крайната оценка се закръгля до единица в полза на студента и се вписва в учебната документация.

ИЗПИТЕН КОНСПЕКТ

1. Определение и предмет на медицинската етика и деонтология. Методи и теории на етиката. Историческо развитие на медицинската етика.
2. Принципи и правила на медицинската етика.
3. Етични кодекси - обща характеристика. Етични норми в Хипократовата клетва. Съвременни етични кодекси.
4. Конфиденциалност в медицинската практика. Нива на информация и степени на нарушаване на конфиденциалността. Правно регулиране.
5. Взаимоотношения “здравен специалист-пациент”. Патерналистичен модел. Автономен модел и модел на партньорство.
6. Информирано съгласие - същност на понятието, аргументи “за” и “против”, необходимост от съгласие, условия за валидност, видове съгласие, правна рамка.
7. Права на пациента в документи на международни и национални организации.
8. Етични и правни аспекти на репродуктивното поведение и новите репродуктивни технологии. Контрацепция. Становище на СМА по семейното планиране и правото на жената на контрацепция. Стерилизация. Аборт. Изкуствено осеменяване. Ин-витро фертилизация. Сурогатна майка.
9. Етични аспекти на грижите за терминално болните. Същност на палиативните/хосписни грижи.

	ФОРМУЛЯР	Индекс: Фо 04.01.01-02
	УЧЕБНА ПРОГРАМА	Издание: П
		Дата: 10.01.2012 г.
		Страница 11 от 11

- 10.Евтаназия и асистирано самоубийство. Аргументи “за” и “против” активната евтаназия. Правно регламентиране.
- 11.Донорство и трансплантация на тъкани и органи. Актуални и нерешени проблеми при трансплантацията. Законодателна регулиране на трансплантацията.
- 12.Организация и провеждане на медицински експерименти с участието на хора - етични аспекти и правно регулиране. Декларация от Хелзинки.
- 13.Етични теории за разпределение на ресурсите в здравеопазването.
- 14.Етика на общественото здраве.
- 15.Отговорност в медицинската практика. Вина и престъпление.
- 16.Правомерност на медицинските действия.
- 17.Принудително лечение – същност, основание, регулиране.
- 18.Задължение за оказване на медицинска помощ.
- 19.Незаконно практикуване на медицинска дейност.
- 20.Документални престъпления в медицинската практика.
- 21.Неспазване на санитарно-противоепидемични правила и правила за работа с наркотични вещества.
- 22.Непредпазливи професионални медицински правонарушения.
- 23.Неблагоприятно протекли случаи в медицинската практика.

ПРЕПОРЪЧВАНА ЛИТЕРАТУРА

- С. Александрова-Янкуловска. Биоетика. Издателски център на МУ-Плевен, 2016, 2019
- С. Александрова-Янкуловска. Ръководство за практически упражнения по биоетика. Издателски център на МУ-Плевен, 2016, 2019
- Лисаев П. Медицинска деонтология и медицинско право. Сиби, София, 1996.
- Лисаев П. Медицинска деонтология и медицинско право (за студенти специалност “Здравни грижи”). Плевен, 2000.
- Лекционен курс

АВТОР НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Доц. д-р Силвия Александрова-Янкуловска, магистър по медицина, доктор по медицина, магистър по биоетика